

แผนการนิเทศภายใน โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๗

- 📍 โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา
อ.น้ำเกลี้ยง จ.ศรีสะเกษ
- 🌐 www.nkw.ac.th
- ☎ โทร. 045960560

คำนำ

แผนนิเทศภายในประจำปี ๒๕๖๗ โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางและเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการนิเทศภายในโรงเรียน โดยให้มีการดำเนินงานสอดคล้องกับแนวทางการใช้ห้องเรียนเป็นฐาน และสอดคล้องตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้การดำเนินงานการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกันทุกระดับให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นทางโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา จึงใช้แผนนิเทศภายในโรงเรียน ปีการศึกษา ๒๕๖๖ โดยใช้หลักการบูรณาการงานตามภารกิจหลักของโรงเรียน งานนโยบายหน่วยงานต้นสังกัด เป็นแนวทางในการนิเทศติดตามเพื่อสนับสนุน ส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งภายในโรงเรียน และเพื่อให้โรงเรียนดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงกับระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การพัฒนาและใช้หลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานตามบริบทของชุมชนและท้องถิ่นสู่การใช้หลักสูตรในห้องเรียน ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เน้นเทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างหลากหลายและเหมาะสม รวมไปถึงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อันก่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน สามารถเผชิญกับปัญหาและความท้าทายในการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคมโลกในศตวรรษที่ ๒๑

กลุ่มบริหารงานวิชาการ

โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	๗
ส่วนที่ 1 บทนำ	๑
ส่วนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการนิเทศภายใน	๕
ส่วนที่ 3 กระบวนการนิเทศภายใน	๒๗
ส่วนที่ 4 กิจกรรมการนิเทศภายใน	๓๐
ภาคผนวก	๓๖
- เครื่องมือนิเทศ	

ส่วนที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ในหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศมาตรา ๒๕๘ จ. (๓) ให้มีกลไกและระบบการผลิตคัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณ ของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพ ในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู (๔) ปรับปรุงการ จัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยให้สอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพื่อให้ประเทศไทย บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนา ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง” โดยยุทธศาสตร์ที่ ๔.๓ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็นใน ศตวรรษที่ ๒๑ (๔.๒) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ ช่วงการตั้งครรภ์ ปฐมวัย วัยเด็ก วัยรุ่น วัยเรียน วัยผู้ใหญ่ วัยแรงงานและวัยผู้สูงอายุ เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มี ศักยภาพมีทักษะ ความรู้ เป็นคนดี มีวินัย เรียนรู้ได้ด้วยตนเองในทุกช่วงวัย (๔.๓) ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ โดยมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการ การศึกษาและการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐- ๒๕๗๙ ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพคน ทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมายให้ ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทยทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษา มาตรฐานวิชาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตาม ศักยภาพสถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและ มาตรฐาน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ สื่อ ตำราเรียน และนวัตกรรม ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและ สถานที่มีระบบและกลไกการวัดการติดตามและประเมินผลมีประสิทธิภาพมีระบบการผลิตครูอาจารย์และบุคลากร ทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากล ครู อาจารย์ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตาม มาตรฐาน

การพัฒนาคุณภาพศึกษาให้เกิดคุณภาพนั้น สิ่งหนึ่งที่เป็นคุณภาพของผู้เรียน ที่เชื่อมั่นว่าคุณภาพผู้เรียน จะเกิดได้และบรรลุหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และมาตรฐาน การเรียนรู้และ ตัวชี้วัด (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ นั้น จะต้องมื กระบวนการสู่ความสำเร็จ มีองค์ประกอบและปัจจัยคือ คุณภาพของผู้เรียน ที่โรงเรียนต้องประกันคุณภาพต่อ

ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโรงเรียนต้องประกันคุณภาพต่อผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่า ผู้เรียนจะต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตามหลักสูตร มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจะต้องมีกระบวนการสู่ความสำเร็จในการพัฒนา ๓ กระบวนการ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งกระบวนการนิเทศการศึกษา เป็นภารกิจจำเป็นต่อการจัดการศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน บุคลากรที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานจัดการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ชี้แนะและพัฒนางานให้ประสบผลสำเร็จ ทันท่วงทีต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้กระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา ที่ต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะการนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการการศึกษา ในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปฏิบัติงานอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

อีกทั้งผลการประเมินนักเรียนระหว่างประเทศ (PISA) ของประเทศไทย พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ ๓๙๔ คะแนน ด้านวิทยาศาสตร์ ๔๐๙ คะแนน และด้านการอ่าน ๓๗๙ คะแนน ซึ่งเมื่อเทียบกับ PISA ๒๐๑๘ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของประเทศไทยทั้งสามด้านลดลง โดยด้านคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยลดลง 25 คะแนน ส่วนด้านวิทยาศาสตร์และการอ่าน มีคะแนนเฉลี่ยลดลง ๑๗ คะแนน และ ๑๔ คะแนน ตามลำดับ ทั้งนี้ ผลการประเมินของประเทศไทยตั้งแต่ PISA ๒๐๐๐ จนถึง PISA ๒๐๒๒ พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์และการอ่านมีแนวโน้มลดลง ส่วนด้านวิทยาศาสตร์ถือว่าไม่เปลี่ยนแปลงทางสถิติ เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน และผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), ๒๕๖๖)

ดังนั้นโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยาจึงได้จัดทำแผนนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๗ ขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการนิเทศ ปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามบริบทของชุมชนและท้องถิ่นต่อไป เพื่อเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาและการจัดการศึกษาในยุคประเทศไทย ๔.๐ ตลอดทั้งมาตรฐานการศึกษาของชาติ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและเป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓
๒. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน
๓. เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษา ได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน ตลอดจนความต้องการในวิชาชีพ
๔. เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชน

เป้าหมายของการนิเทศภายในระดับโรงเรียน

การนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน มีการแบ่งกิจกรรมการนิเทศออกเป็น ๒ กิจกรรมหลักๆ คือ

๑. กิจกรรมการนิเทศตามภารกิจหลัก ประกอบด้วย การเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน การนิเทศการเรียนการสอนของครู การนิเทศแผนการจัดการเรียนรู้
๒. กิจกรรมการนิเทศตามนโยบาย สพฐ. ขอบเขตของการนิเทศภายใน

ขอบเขตของการนิเทศ

๑. ผู้นิเทศ

ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ รองหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้

๒. กลุ่มเป้าหมาย

ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๗ จำนวน ๔๔ คน

๓. รูปแบบการนิเทศ

ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน การนิเทศการเรียนการสอนของครู การนิเทศแผนการจัดการเรียนรู้

๔. เครื่องมือการนิเทศ

- ๑) แบบนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ๒) แบบประเมินการส่งเอกสารธุรการในชั้นเรียน
- ๓) แบบสอบถาม

๕. ระยะเวลาในการนิเทศ

สามารถแบ่งระยะการศึกษาเป็น ๒ ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเวลาในภาคเรียนที่ ๑ และภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศการสอนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนำองค์ความรู้ ข้อเสนอแนะไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ
๒. ครูได้รับพัฒนาตนเองในวิชาชีพ และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนมีความก้าวหน้าของผลการทดสอบระดับประเทศ และมีความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น
๓. โรงเรียนมีการดำเนินงานการนิเทศภายในที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้ระบบประกันคุณภาพภายในเข้มแข็ง พร้อมรับการประเมินภายนอก
๔. ครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินจัดทำเอกสารธุรการในชั้นเรียนของปีการศึกษา ๒๕๖๗ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง

ส่วนที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการนิเทศภายใน

การนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร งานนิเทศ ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

๑. ความหมายของการนิเทศการศึกษา
๒. ความเป็นมาของการนิเทศการศึกษา
๓. ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
๔. จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
๕. องค์ประกอบของการนิเทศภายในโรงเรียน
๖. หลักการนิเทศภายในโรงเรียน
๗. ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน
๘. ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน
๙. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
๑๐. กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน
๑๑. บทบาทของบุคคลากรการนิเทศ
๑๒. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน

๑. ความหมายของการนิเทศการศึกษา

มีนักวิชาการ นักการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งส่วนมากมีความเห็นตรงกันว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำ ให้ความช่วยเหลือความร่วมมือแก่ครูในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ผลบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่วางไว้ หรือกิจกรรมที่บุคลากรทางการศึกษาจะพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ร่วมวิชาชีพให้ปฏิบัติภาระด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองนโยบายของการจัดการศึกษา (อำภา บุญช่วย, ๒๕๓๗:๑๑)

การนิเทศการศึกษา หมายถึง การบริการทางการศึกษาด้านต่างๆทั้งในเรื่องของแนวคิด กิจกรรม กระบวนการ เนื้อหาสาระ ทั้งการบริการวิชาการ และธุรการที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมกันจัดการให้เกิดขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อส่งผลไปสู่การเรียนรู้ที่ดีของผู้เรียน (อเนก ส่งแสง, ๒๕๔๐: ๓)

การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการแนวราบที่ทุกฝ่ายยอมรับนับถือในความเด่นและความด้อยของกันและกัน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (สุนัน อมรวิวัฒน์, ๒๕๔๗:๗)

จากความหมายของการนิเทศการศึกษา สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึงกระบวนการให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมแก้ไขปัญหาระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร

๒. ความเป็นมาของการนิเทศการศึกษา

ธเนศ ขำเกิด (ม.ป.ป:ออนไลน์) การนิเทศมีมานานแล้วในต่างประเทศ แต่ในเมืองไทยเริ่มมีเป็นรูปเป็นร่างในสมัยรัชกาลที่ ๕ มาพร้อมกับการจัดการศึกษาอย่างมีแบบแผนแต่เป็นลักษณะการควบคุมดูแล และการตรวจตราด้านคุณภาพมากกว่า เราเริ่มมีศึกษานิเทศก์และหน่วยศึกษานิเทศก์ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ มี ดร.ก่อ สวัสดิพานิชย์ เป็นหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษาคนแรก ต่อมาได้มีการก่อตั้งกรมใหม่ และมีการยุบรวมกรมกันหลายครั้ง ซึ่งแต่ละกรมก็จะมีหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นของตนเองเกือบทั้งสิ้น รายชื่อหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์คนต่อๆ มากี่ล้านมาเป็นผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงทั้งสิ้น เช่น หม่อมหลวงบุญเหลือ กุญชร (เทพยสุวรรณ), ดร.สาย ภาณุรัตน์, ศจ.ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, นายสมาน แสงมลิ, นายพะยอม แก้วกำเนิด, ดร.อาคม จันทสุนทร, ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ, นายมังกร กุลวานิช เป็นต้น การกำหนดให้มีการนิเทศการศึกษาและมีศึกษานิเทศก์ขึ้นมา ก็เพื่อให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำครู เพื่อให้การสอนดีขึ้น จะเห็นว่าการนิเทศการศึกษาจะอยู่คู่กับการจัดการศึกษามาตั้งแต่ต้น ซึ่งฝ่ายบริหารสมัยนั้น ท่านให้ความสำคัญกับศึกษานิเทศก์อย่างมากเพราะท่านใช้งานวิชาการเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษา

๓. ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

นักวิชาการ นักการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษา ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดและทฤษฎี อาจเหมือนหรือต่างกันดังนี้

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียน ในการที่จะแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๔:๕)

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง ความร่วมมือกันของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไข พัฒนาครู ให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ (ชาลี มณีศรี, ๒๕๓๘:๒๐๑)

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ทำร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, ๒๕๓๘:๖๒)

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การนิเทศที่อาศัยบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้นิเทศ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชาต่างๆ ตลอดจนครูในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เกี่ยวกับ

การเรียนการสอนที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น โดยทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ (อเนก ส่งแสง, ๒๕๔๐:๑๓๖)

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้เต็มวัยและมีศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑:๔๒) แต่หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ที่กำหนดให้โรงเรียนมีมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด หรือปรับปรุงมาตรฐานให้สูงขึ้น พร้อมทั้งจะรับการประเมินภายในและภายนอก ดังนั้นความหมายของการนิเทศการศึกษาจึงควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ความหมายของการนิเทศการศึกษา รวมถึงการนิเทศภายในโรงเรียน ที่ควรจะเป็นยุคใหม่หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ นั่นคือ การดำเนินการใดๆที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจและมีกำลังใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาการดำเนินงานใดๆของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด จนส่งผลให้โรงเรียนและนักเรียนมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม อีกทั้งผ่านการประเมินทั้งภายในและภายนอก (ชิต บุญญา, ม.ป.ป.ระบบออนไลน์)

จากความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

๔. ความหมายของการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน

การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการสนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียนและครู ดังนั้นจึงมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในไว้ดังนี้ ลัย ศี

กู๊ด (Good) ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่าหมายถึง ความพยายามทุกชนิดของฝ่ายการศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นิเทศแนะนำครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้รู้จักปรับปรุงวิธีสอน ทำให้เกิดความเจริญงอกงามทางด้านวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยพัฒนาครู ช่วยเหลือและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา เนื้อหา และวิธีการสอน ช่วยเหลือและปรับปรุงการประเมินผลการเรียน¹ และ สเปียร์ (Spears) ได้ให้คำจำกัดความของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า

เป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงการเรียนการสอนของครูโดยการทำงานร่วมกับบุคคลที่

๔. จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การดำเนินการใดๆต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานได้ดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เพื่อให้งานสำเร็จตามความต้องการ การนิเทศการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการนิเทศจากภายในหรือภายนอกโรงเรียน ต่างก็มุ่งเน้น

เป้าหมายที่สำคัญและสอดคล้องกันอย่างไรก็ตาม มีนักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ ดังต่อไปนี้

อเนก ส่งแสง (๒๕๔๐:๑๓๖-๑๓๗) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

๑. เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพัฒนาปรับปรุงกระบวนการ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียน
๒. เพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนให้เข้าใจหลักสูตรและโครงสร้างของหลักสูตรในแต่ละระดับชั้น สามารถนำไปจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
๓. เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยการประชุม อบรม สัมมนา และปฏิบัติการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะอยู่เสมอ
๔. เพื่อส่งเสริมและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา
๕. เพื่อช่วยแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการเรียนการสอน การปรับตัวของครูผู้สอนและนักเรียน เช่น การทำการศึกษารายกรณีสำหรับนักเรียนที่มีปัญหา จัดการแนะแนวในโรงเรียนอบรมควบคุมความประพฤติ จัดบรรยากาศทางการเรียน เป็นต้น
๖. เพื่อแบ่งภาระความรับผิดชอบให้บุคลากรแต่ละฝ่ายรับผิดชอบร่วมกันและทำหน้าที่แทนกันได้ เช่น หัวหน้าหมวดวิชาทำหน้าที่แทนคณาจารย์ หรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ
๗. เพื่อแนะนำครู อาจารย์ใหม่ และการปฐมนิเทศครู อาจารย์ในวันเริ่มต้นเปิดภาคเรียน เพื่อตกลงทำความเข้าใจทบทวนนโยบายในการดำเนินงาน หาแนวทางปรับปรุงพัฒนาทั้งงานหลักและงานสนับสนุน
๘. เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์ความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือผู้ปกครองเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

กรองทอง จิระเดชากุล (๒๕๕๐:๓) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังต่อไปนี้

๑. จุดมุ่งหมายทั่วไป

- ๑.๑ เพื่อให้ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนได้
- ๑.๒ เพื่อพัฒนาความสามารถของครู
- ๑.๓ เพื่อช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องมือ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยเหลือและ ปรับปรุงวิธีจัดการเรียนรู้
- ๑.๔ เพื่อให้ครูเกิดความงอกงามทางวิชาชีพ

๒. จุดมุ่งหมายเฉพาะเพื่อให้ครูสามารถพัฒนาพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานในเรื่องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ เพื่อให้สถานศึกษามีแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

๒.๒ เพื่อเน้นให้มีการวิเคราะห์ ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมาย

๒.๓ เพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิบัติการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการ เน้นทักษะกระบวนการคิด เป็นต้น

๒.๔ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ/วิธีการเรียนรู้ของครู

๒.๕ เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

๒.๖ เพื่อพัฒนาการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๒.๗ เพื่อให้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และปรับปรุงกระบวนการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

จากจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาข้างต้นนี้มุ่งพัฒนาครูเป็นประการสำคัญ ทั้งนี้เพราะว่าครูเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา และจะเป็นผู้นำเอากระบวนการ และองค์ประกอบต่างๆมาสู่ภาคปฏิบัติ ดังนั้นการมุ่งที่จะช่วยเหลือ แนะนำปรับปรุงและส่งเสริม เพื่อให้ครูได้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ จนครูสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และพร้อมที่จะนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

กล่าวโดยสรุปแล้ว การนิเทศภายในโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาครูให้มีความสามารถในการสอน พัฒนาตนเอง ช่วยเหลือตนเองได้ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้บริหารโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยการร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน ตลอดจนให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน อันจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

๕. องค์ประกอบของการนิเทศภายในโรงเรียน

กรรทอง จิระชากุล (๒๕๕๐:๔) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. มีระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้ในการวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน
๒. มีระบบการวางแผนนิเทศอย่างมียุทธศาสตร์
๓. มีระบบการจัดการที่เน้นการพัฒนาครูและนักเรียน
๔. มีระบบการติดตาม ประเมินผลที่เน้นการพัฒนางานครู
๕. มีระบบการเผยแพร่และขยายผล

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การนิเทศภายในโรงเรียนต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง ๕ ข้อ ดังนี้

๑. มีระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้ในการวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน
๒. มีระบบการวางแผนนิเทศอย่างมียุทธศาสตร์
๓. มีระบบการจัดการที่เน้นการพัฒนาครูและนักเรียน
๔. มีระบบการติดตาม ประเมินผลที่เน้นผลงานครู

๕. มีระบบการเผยแพร่และขยายผล

๖. หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีหลักการที่ใช้ยึดถือในการปฏิบัติการนิเทศ ตามทัศนะของนักการศึกษาหลายท่านดังต่อไปนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑ก:๔๓-๔๔) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอน
๒. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา
๓. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์
๔. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย
๕. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์
๖. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิชาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๓:๑๖) ได้สรุปเกี่ยวกับหลักการนิเทศภายในโรงเรียน ไว้ดังนี้หลักการ

๑. ปฏิบัติงานตามวิธีวิทยาศาสตร์ ดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ ซึ่งครอบคลุมถึงวิธีการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผล การนิเทศ ซึ่งควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือได้
๒. หลักการปฏิบัติงานตามวิถีทางประชาธิปไตย เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เปิดใจกว้าง ยอมรับผลการประเมินตนเอง ยอมรับในเหตุผลและปฏิบัติตามข้อตกลง ตลอดจนใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมาย
๓. หลักการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานสร้างสรรค์ โดยการแสวงหาความสามารถพิเศษของครู เปิดโอกาสให้ได้แสดงออก และสนับสนุนส่งเสริมความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่
๔. หลักการปฏิบัติการตามกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม เน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานโดยยึดวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือแบ่งปันประสบการณ์กัน ร่วมคิดร่วมพัฒนา ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จของงานโดยส่วนรวม
๕. หลักการปฏิบัติงานเพื่อประสิทธิภาพ เน้นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ มีการควบคุมติดตามผลการดำเนินงาน และผลผลิตอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษา
๖. หลักการปฏิบัติงานโดยยึดวัตถุประสงค์ การดำเนินงานทุกครั้งต้องกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานอย่างชัดเจน ออกแบบการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

กรອງทอง จิระเดชากุล (๒๕๕๐:๕) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

๑. การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
๒. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา
๓. การนิเทศภายในโรงเรียน จะต้องสอดคล้องกับความต้องการหรือจำเป็นในการพัฒนาครูและนักเรียน

ดังนั้นหลักการนิเทศการศึกษาที่สำคัญคือ การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นวิทยาศาสตร์ เป็นการสร้างสรรค์ มีความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการสอนของครูและพัฒนาการศึกษาให้เจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน กล่าวโดยสรุปคือ การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยบุคลากรทางการศึกษา เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครู ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น รวมทั้งพัฒนาการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดีมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน

๗. ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน

Harris(๑๙๘๕:๑๐-๑๓) ได้เสนอขอบข่ายของงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไว้ ๑๐ ประการดังนี้

๑. การพัฒนาหลักสูตร (Developing Curriculum) คือการออกแบบหรือปรับปรุงหลักสูตรที่จะนำมาใช้ โดยคำนึงถึงบุคลากร เวลา สถานที่ และเทคนิควิธีสอนต่างๆ รวมทั้งการจัดทำคู่มือ การใช้หลักสูตร การจัดทำมาตรฐานทางวิชาการ การพัฒนาแผนการเรียนการสอนและบทเรียน
๒. การจัดระบบการเรียนการสอน (Organizing for Instruction) คือ การจัดทำแผนงานเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ในส่วนที่กับบุคลากร อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ขอบข่ายของงานนี้ได้แก่ การจัดชั้นเรียน การจัดตารางสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดครูเข้าสอน
๓. การบริหารบุคลากร (Providing Staff) คือ การสรรหา การคัดเลือก การมอบหมายงานให้เหมาะสม กับความรู้ความสามารถของบุคลากร
๔. การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก (Developing Facilities) คือการวางแผนจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดหาอาคารเรียนอาคารประกอบต่างๆ และการพัฒนาคุณลักษณะของเครื่องใช้ต่างๆให้เหมาะสม
๕. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ (Providing Materials) คือ การตรวจและเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอนที่จะนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอน
๖. การศึกษาอบรมครูประจำการ (Arranging for Inservices) คือ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าและเลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น
๗. การปฐมนิเทศครูใหม่ (Orienting New Staff Members) คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและความเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่ครูใหม่
๘. การจัดบริการพิเศษแก่ครู (Relating Special Services) คือ การจัดบริการแก่ครูเพื่อสนอง จุดมุ่งหมายหลักของการสอนในโรงเรียน

๙. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Developing Public Relations) โดยใช้การเรียนการสอนเป็นสื่อ เช่น การให้ข่าว การขอความร่วมมือ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งต่างๆ

๑๐. การประเมินผลการสอน (Evaluations) คือ การวางแผนจัดระบบประเมินผลการปฏิบัติงานกิจกรรมในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๓:๕-๘) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนว่า ครอบคลุมตามภารกิจ ๖ งานดังต่อไปนี้

๑. งานวิชาการ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และผลที่ได้คือ นักเรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานในหลักสูตร เช่น

๑.๑ การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น

๑.๒ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอน

๑.๓ การจัดหาสื่อการเรียนการสอน

๑.๔ การจัดชั้นเรียน

๑.๕ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๑.๖ การจัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุด

๑.๗ การวัดประเมินผลการเรียนการสอน

๑.๘ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแฟ้มข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

๑.๙ การประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

๑.๑๐ การจัดศูนย์โสตทัศนูปกรณ์

๑.๑๑ การจัดบริการแนะแนว

๒. งานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการรับนักเรียนเข้าเรียน การส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ตามข้อกำหนดของหลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษา ได้แก่ การรับนักเรียนเข้า การจัดทำทะเบียนนักเรียน การจัดบริการอนามัยโรงเรียน การจัดหาเสื้อผ้า เครื่องเขียน แบบเรียนช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลนการจัดอาหารเสริมสำหรับนักเรียนขาดแคลน การจัดอาหารเสริมสำหรับนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ และการจัดสวัสดิการสำหรับนักเรียน

๓. งานบุคลากร เป็นการดำเนินงานเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนได้รู้และเข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของตน การติดตามดูแล ช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน ให้ผู้ร่วมงานทุกคนเกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ สร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาการปฏิบัติงาน และพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้สูงขึ้น เช่น งานกำหนดความต้องการของบุคลากร การกำหนดภาระและความรับผิดชอบของบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ การปฐมนิเทศบุคลากรใหม่ การจัดสวัสดิการ การนิเทศตามการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมการศึกษาต่อการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบ ฯลฯ

๔. งานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา เป็นงานที่ต้องสนองงานวิชาการโดยตรง เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีที่จะสร้างบุคลิกภาพและนิสัยที่ดีให้นักเรียน ได้แก่ งานการจัดหา จัดสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบให้เพียงพอ การดูแลรักษาอาคารเรียนและอาคารประกอบและการซ่อม การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและบริเวณโรงเรียนการใช้ประโยชน์จากอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียน การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกบริการทางการศึกษา การดูแลและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา

๕. งานบริหารทั่วไป ธุรการ การเงินและพัสดุ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระบบสำนักงาน ซึ่งจะมีข้อกำหนด กฎเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติงานที่ค่อนข้างแน่นอน ได้แก่ งานสารบรรณ งานทะเบียนและรายงาน งานการเงินและบัญชี งานพัสดุ งานยานพาหนะ งานรักษาความปลอดภัย งานแผนพัฒนา งานงบประมาณ งานธุรการ เป็นต้น

๖. งานความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นงานที่สร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน หรือหน่วยงานอื่นๆในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน ในการจัดการศึกษาสำหรับประชากรในวัยเรียนของชุมชน การให้บริการการศึกษาแก่ชุมชน หรือการพัฒนาชุมชน งานที่ควรดำเนินการ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การประชุมผู้ปกครอง การปฐมนิเทศผู้ปกครองนักเรียนเข้าใหม่ การประชุมคณะกรรมการศึกษา การใช้ชุมชนเป็นแหล่งวิชาการ การให้บริการการศึกษาแก่ชุมชน การให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การให้ข้อเสนอแนะทางวิชาการ การดูแลสุขภาพอนามัย การดูแลนักเรียน การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีดีของชุมชน

กรອງทอง จิระเดชกุล (๒๕๕๐:๗-๙) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานนิเทศภายในโรงเรียนว่า ประกอบด้วยงาน ๔ งาน ได้แก่

๑. งานด้านวิชาการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ได้แก่

๑.๑ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๑.๒ การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และการออกแบบการจัดการเรียนรู้

๑.๓ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำและใช้แผนการจัดการเรียนรู้

๑.๔ การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้แบบบูรณาการและเน้นทักษะการคิด

๑.๕ การจัดหา พัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษา

๑.๖ การสนับสนุนให้ครูผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้

๑.๗ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๑.๘ การจัดมุมหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

๑.๙ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

๑.๑๐ การสอนซ่อมเสริม

๑.๑๑ การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา

๑.๑๒ การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

๑.๑๓ การนิเทศภายในโรงเรียน

๑.๑๔ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแฟ้มข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

๑.๑๕ การประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

๑.๑๖ การจัดศูนย์โสตทัศนูปกรณ์

๑.๑๗ การจัดบริการแนะแนว

๒. งานด้านบริหารบุคคล เป็นการจ้ดดำเนินงาน เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้รู้และเข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของตน การติดตามดูแล ช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศในการทำงานให้ผู้ร่วมงานทุกคนเกิดความรู้สึกในหน้าที่ที่รับผิดชอบ สร้างความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ได้แก่

๒.๑ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

๒.๒ การกำหนดความต้องการ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคลากร

๒.๓ การมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบ

๒.๔ การปฐมนิเทศบุคลากรใหม่

๒.๕ การจัดสวัสดิการ

๒.๖ การนิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงาน

๒.๗ การพัฒนาบุคลากร

๒.๘ การส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาต่อ

๒.๙ การประเมินผลการปฏิบัติงาน

๒.๑๐ การพิจารณาความดีความชอบ

๒.๑๑ การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากร

๒.๑๓ งานวินัยและนิติกร

๓. งานด้านบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระบบสำนักงาน ซึ่งมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ และวิธีการที่แน่นอน ได้แก่

๓.๑ งานธุรการและงานสารบรรณ

๓.๒ งานทะเบียนและรายงาน

๓.๓ งานข้อมูลและสารสนเทศ

๓.๔ งานจัดทำแผนปฏิบัติการและการจัดระบบการศึกษา

๓.๕ งานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

๓.๖ งานประชาสัมพันธ์

๓.๗ งานสวัสดิการ

๓.๘ งาน พ.ร.บ.การศึกษา

๓.๙ งานระเบียบ กฎหมาย กฎกระทรวงและข้อปฏิบัติต่าง ๆ

๓.๑๐ กิจกรรม ๕ ส

๔. งานด้านงบประมาณ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงินและพัสดุ ได้แก่

- ๔.๑ งานงบประมาณ
- ๔.๒ งานจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี
- ๔.๓ งานจัดตั้งและการของบประมาณประจำปี
- ๔.๔ งานเบิกจ่ายงบประมาณ
- ๔.๕ งานรายงานการใช้จ่ายเงินงบประมาณประจำปี
- ๔.๖ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณ
- ๔.๗ การบริหารการเงิน
- ๔.๘ การบริหารการบัญชี
- ๔.๙ การบริหารงานพัสดุ
- ๔.๑๐ ระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีขอบข่ายที่ครอบคลุมในหลายๆด้าน ซึ่งได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานบริหารทั่วไป และงานความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงประมวลขอบข่ายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจากแนวคิดของนักวิชาการมากำหนดเป็นเนื้อหาใน ๕ ด้านของการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการพัฒนาครูผู้สอน

๘. ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

จากนิยามความหมาย จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา และจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย รวมทั้งเทคโนโลยีทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่าการนิเทศศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ดังที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

ขาริ มณีศรี (๒๕๓๕:๒๐๑-๒๐๒) ได้ให้เหตุผลและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาหลักมี ๒ ประเด็น คือ การนิเทศไม่ทั่วถึง และการนิเทศไม่มีคุณภาพประการแรกอาศัยการนิเทศจากภายนอก เมื่อขยายโรงเรียน ครูเพิ่ม การนิเทศภายนอกทำไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายใน
๒. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูที่ติมิใช่สอนดี มีความรู้ ประพฤติดีเท่านั้นหากแต่ยังต้องบริหารเวลาเพื่อสังคม ชุมชน พัฒนาบุคลากรโรงเรียน ไม่หวังพึ่ง ไม่รอคอย พัฒนานิเทศกันเอง
๓. การช่วยเหลือกันและกัน หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญ ได้จัดทำเอกสารการนิเทศ เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง โดยประสานการนิเทศภายนอกและภายใน นิเทศให้โรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัยร่วม
๔. ปรับปรุงงานวิชาการ ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีสภาพข้อจำกัดไม่เหมือนกัน การที่คนภายในรู้เรื่องดีที่สุดกว่าคนภายนอก จะทำให้การพัฒนาการนิเทศภายในเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

๕. การยอมรับบุคคลที่จะเป็นผู้นำ หรือหัวหน้าคนจะต้องให้ผู้อื่นยอมรับ แม้ในการแต่งตั้งหัวหน้าฝ่าย หรือหัวหน้าหมวด ควรคำนึงด้านคุณลักษณะ ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรมความประพฤติ เป็นแบบอย่าง เป็นครูของครู การยอมรับนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการนิเทศภายใน
๖. ปัญหาตัวเร่งที่สำคัญ เช่น ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ สภาพการสอน ที่เรียน อุปกรณ์การสอน การประเมินและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

ประทีป สยามชัย (๒๕๔๒:๖๒) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. การนิเทศสามารถทำให้ความมีความเชื่อในเรื่อง “สาเหตุนั้นไม่ใช่เพื่อตัวเอง” แต่ครูเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนที่เสริมสร้างและให้พลังซึ่งกันและกัน
๒. การนิเทศส่งเสริมให้ครูมีความรู้สึกรับผิดชอบในประสิทธิภาพของนักเรียน
๓. การนิเทศช่วยให้ครูตระหนักว่าเขาได้สนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างไรในการที่จะไปสู่จุดหมายปลายทาง
๔. การนิเทศช่วยกระตุ้นครูให้ได้วางแผน และปฏิบัติงานที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน การนิเทศเป็นการท้าทายครูให้คิดในแนวนามธรรมเกี่ยวกับงานของเขา

กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๓:๑๓) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านตลอดเวลา
๒. การพัฒนาคุณภาพครูประจำการมีความซ้ำซ้อน ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการนิเทศภายใน
๓. การพัฒนาสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา
๔. การประสานงานให้เกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา

กรรทอง จิระชากุล (๒๕๕๐:๔) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังต่อไปนี้

๑. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน
๒. ปริมาณศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและสถานศึกษา
๓. บุคลากรภายในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ มีความคุ้นเคยและใกล้ชิดปัญหามากที่สุด
๔. บรรยากาศในการนิเทศมีความเป็นกันเองและสามารถปฏิบัติงานนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง

จากความความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน มีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม วิวัฒนาการทางการศึกษา รวมทั้งจำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปฉะนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ดังนั้นการนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็น ดังนี้

๑. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน
๒. ปริมาณศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและสถานศึกษา
๓. บุคลากรภายในสถานศึกษา มีความรู้ ความสามารถ มีความคุ้นเคยและใกล้ชิดปัญหามากที่สุด
๔. บรรยากาศในการนิเทศมีความเป็นกันเอง และสามารถปฏิบัติงานนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง

๙. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีกระบวนการที่ใช้ยึดถือในการปฏิบัติการนิเทศตามทัศนะของนักการศึกษาดังต่อไปนี้

Harris (๑๙๘๕:๘๐-๘๒) ได้นำเสนอแนวคิด กระบวนการในการนิเทศการศึกษาหรือที่เรียกว่า POLCA มี ๕ ประการดังต่อไปนี้

๑. Planning Processes (P) หมายถึง การวางแผนในการปฏิบัติงาน โดยคิดว่าจะทำอย่างไร กำหนดจุดมุ่งหมายของงาน พัฒนาวิธีดำเนินการ คาดคะเนถึงผลที่จะได้รับจากโครงการและวางโครงการ
๒. Organizing Processes (O) หมายถึง การจัดโครงสร้างของการดำเนินงานโดยสร้างหลักเกณฑ์ในการทำงาน จัดหาทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินงานโดยสร้างเกณฑ์ในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์ของงาน แบ่งงานโดยกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มีการประสานงานมอบหมายอำนาจให้ตามหน้าที่ วางโครงการของหน่วยงานและพัฒนานโยบายต่างๆ
๓. Leading Processes (L) หมายถึง บทบาทในฐานะผู้นำ โดยดำเนินการวินิจฉัยสั่งการการคัดเลือกตัวบุคคล กระตุ้นให้บุคลากรทำงาน ลงมือปฏิบัติงาน การให้คำปรึกษาช่วยเหลือ การติดต่อสื่อสาร การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานให้ความรู้เข้าใจในการปฏิบัติงาน แสดงและอธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
๔. Controlling Processes (C) หมายถึง การควบคุมการปฏิบัติงาน ดำเนินงานโดยการพิจารณามอบหมายงาน ให้ความสะดวกในด้านต่างๆพิจารณาลงโทษ มีการแก้ไขทันทีเมื่องานผิดพลาด การให้บุคลากรออกจากงาน การตักเตือน และการกำหนดระเบียบในการปฏิบัติงาน
๕. Assessing Processes (A) หมายถึง การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดยการประเมินผลการปฏิบัติงาน วัดผลการปฏิบัติงาน วิจัยผลการปฏิบัติงาน

ชุมศักดิ์ อินทร์รัช (๒๕๓๖:๑๐) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ๕ ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ ขั้นวางแผนการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องที่จะนิเทศ ศึกษาสภาพของการปฏิบัติงานทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาและความต้องการ (Need Assessment) ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องหรืองานที่ปฏิบัติโดยอาศัยการสังเกต การรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ การรายงานและการวิจัยที่ปรากฏผลไว้หรือเป็นการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อนำผลเหล่านั้นมากำหนดทางเลือกวางแผนต่อไป

ขั้นที่ ๒ ขั้นให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ เป็นขั้นการประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ความเข้าใจ ให้ทราบแผนงานโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้และให้บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบดำเนินการตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้นๆอาจดำเนินการโดยจัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติงาน จัดประชุมชี้แจง จัดข้อเสนเทศ หรือแจ้งข้อมูลต่างๆเพื่อทราบ ใน

บางครั้งอาจจำเป็นให้ผู้รับการนิเทศได้ส่งข้อมูลป้อนกลับ เพื่อหาแนวทางป้องกันแก้ไข และช่วยดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้มากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ ๓ ขั้นดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการนำแผนปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนมาใช้ ผู้รับการนิเทศปฏิบัติตามกระบวนการของกิจกรรม ผู้ให้การนิเทศคอยควบคุมคุณภาพให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ ๔ ขั้นบำรุงขวัญให้กำลังใจ เป็นการเสริมแรง เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารหรือผู้นิเทศต้องคอยกระตุ้น สนับสนุนส่งเสริม และถ้าผิดพลาดก็ต้องคอยให้คำแนะนำ ปรับปรุง แก้ไข พร้อมทั้งให้การเสริมแรงทันทีเพื่อไม่ให้ผู้รับการนิเทศมีความรู้สึกเสียกำลังใจ

ขั้นที่ ๕ ขั้นประเมินผลการดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศ ทั้งผู้บริหารหรือผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกัน ประเมินผลงาน ผลการปฏิบัติงานตามแผน โครงการ กิจกรรม ประเมินผลผลิตว่าได้ผลเป็นอย่างไร การดำเนินงานที่ผ่านมาแล้วยังมีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงอย่างไรบ้าง

ซารี มณีสรี (๒๕๓๘:๒๐๒-๒๐๓) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ๔ ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าเรียน คุณลักษณะต่างๆ ตามเกณฑ์มาตรฐาน เป็นต้น การสำรวจความต้องการของครู การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ การวิเคราะห์สาเหตุปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และดำเนินการตามความต้องการ

ขั้นที่ ๒ การวางแผน นำเอาทางเลือกตามขั้นที่ ๑ มากำหนดรายละเอียดของกิจกรรม โดยเขียนเป็นโครงการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ หลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์ ผู้รับผิดชอบโครงการ แผนดำเนินงาน ระยะเวลา สถานที่ งบประมาณ การประเมินผล และผลที่คาดว่าจะได้รับ

ขั้นที่ ๓ การปฏิบัติการณ์นิเทศ เป็นขั้นลงมือทำตามโครงการนิเทศที่กำหนดหลักโดยคำนึงหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อและเครื่องมือนิเทศ การเตรียมความพร้อม สร้างความเข้าใจ รวมทั้งการเสริมแรงให้กำลังใจ ช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน

ขั้นที่ ๔ การประเมินผล ตรวจสอบผลการดำเนินการนิเทศตามโครงการที่กำหนดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ประเมินความคิดเห็นกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน รวมผลการประเมินข้อมูลป้อนกลับเพื่อการปรับปรุงต่อไป

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารและผู้ที่ได้รับผิดชอบงานการนิเทศภายในโรงเรียนควรนำมาปฏิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอนโดยคำนึงถึงสภาพของโรงเรียนและตัวครูผู้สอน ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูส่งผลนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

๑๐. กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

Harris (๑๙๘๕:๗๐) ได้เสนอเกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

๑. การระดมสมอง

๒. การประชุม
๓. คณะกรรมการ
๔. การสาธิต
๕. การทดลองปฏิบัติการ
๖. การทดลองปฏิบัติจริง
๗. การอภิปราย
๘. การจัดนิทรรศการ
๙. การจัดทัศนศึกษา
๑๐. การนิเทศการสอนด้วยภาพยนตร์หรือโทรทัศน์
๑๑. ประสบการณ์ตรง
๑๒. การเยี่ยมยากลุ่ม
๑๓. สัมภาษณ์มีรูปแบบ
๑๔. การสัมภาษณ์เฉพาะจุด
๑๕. การสัมภาษณ์ทางอ้อม
๑๖. การเยี่ยมชั้นเรียน
๑๗. การทดลองปฏิบัติการ
๑๘. การบรรยาย
๑๙. การประชุม
๒๐. การสังเกต
๒๑. การอ่าน
๒๒. การสังคม
๒๓. บทบาทสมมติ
๒๔. การบันทึกเสียง
๒๕. การทดสอบ
๒๖. การเขียน

ชาร์ มิณศรี (๒๕๓๘:๒๐๔) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

๑. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน ประชุมหารือ เตรียมการด้านต่างๆก่อนเปิดภาคเรียน
๒. การปฐมนิเทศ แนะนำบุคลากรใหม่ให้คุ้นเคย สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
๓. การให้คำปรึกษาแนะนำ คำปรึกษาแนะนำใช้ในระบบการนิเทศ เพราะใช้เทคนิคพบปะพูดคุยมากกว่าการใช้อำนาจหรือการออกคำสั่ง
๔. การประชุมปฏิบัติการ มุ่งเน้นให้เกิดความรู้ใหม่ๆ(Knowledge) ทักษะ(Skill) และเจตคติ(Attitude) ลงมือปฏิบัติมากกว่าการบรรยาย

๕. การอบรม งานนิเทศมุ่งอบรมประจำการให้ผู้รับการนิเทศ เสริมความรู้ใหม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลง
๖. การสัมมนา เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งที่จัดเองภายในหน่วยงานหรือไปร่วม ซึ่งจัดโดยหน่วยงานอื่น ฟังมากกว่าทำ
๗. การระดมความคิด ในสังคมประชาธิปไตย การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นเคารพให้เกียรติ ศักยภาพคนอื่นเป็นสิ่งที่พึงตระหนัก การระดมความคิด (Brain Storming) มุ่งปริมาณความคิด มากกว่าถูกผิด
๘. การสาธิตการสอน เป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรจัดให้มีในโรงเรียน การเรียนรู้หรือเลียนแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ประหยัดเวลา และได้รับประสพโดยตรง
๙. การศึกษาเอกสารวิชาการ การเพิ่มพูนความรู้ คือ ต้องอ่าน และวิชาชีพครูต้องอ่านมาก เพราะการอ่านจะนำไปสู่ความรอบรู้ ความคิดใหม่และทันสมัย สรรพวิทยามีในหนังสือ และสิ่งพิมพ์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ บางแห่งจัดหนังสือวิชาชีพสำหรับครูอาจารย์เฉพาะ และจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อหนังสือเฉพาะบุคคลด้วย
๑๐. การสนทนาวិชาการ ในวงวิชาการนั้นควรมีหลายรูปแบบ เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง มาบรรยาย อาจใช้เวลาพักเที่ยงวัน ซึ่งไม่กระทบต่อการทำงาน ทุกคนมีเวลาว่างพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้ อาจจัดเดือนละครั้งในหัวข้อที่สนใจร่วมกัน (วิชาชีพ)
๑๑. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน เป็นเทคนิคการนิเทศ เพื่อช่วยครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น มีขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันของผู้ให้และผู้รับการนิเทศ บนพื้นฐานที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือ ทำเพื่อเด็ก ลดข้อบกพร่อง เสริมให้ดียิ่งขึ้น
๑๒. การศึกษาดูงาน มีผลตรงในการปรับปรุงงาน ดูคนอื่นย้อนดูตัวเอง ศึกษาข้อดีข้อบกพร่อง ข้อจำกัด เมื่อต้องนำมาปรับปรุงความพร้อมด้านต่างๆ
๑๓. การสังเกตการณ์สอน ในทางปฏิบัติอาจทำได้น้อย ถือว่าทุกคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำในทางปฏิบัติ หัวหน้าหมวดวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ อาจเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับครูผู้มีความเชี่ยวชาญ
๑๔. การวิจัยเชิงปฏิบัติ งานการเรียนการสอน หนังสือแบบเรียน สื่อการสอนหรือแม้แต่การนิเทศ สามารถทำการวิจัยเชิงปฏิบัติได้ ทั้งนี้วิจัยการเพื่อนำผลมามาใช้หรือวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development R&D)
๑๕. การเขียนเอกสารหรือทดสอบทางวิชาการ อาชีพครูหรือผู้นิเทศ นอกจากต้องอ่านมาก พุดมากแล้วยังต้องเขียนมาก มิใช่เขียนกระดาษ แต่เขียนผลงานวิชาการ เป็นการสร้างพรมแดนความรู้ใหม่ การเขียนเป็นเทคนิคซึ่งจะต้องเรียนรู้หลักวิธี การอ่านมากเป็นพื้นฐานของการเขียนได้เป็นอย่างดี คนที่มีวิญญูณครูจะทำหน้าที่นี้ได้ดี

๑๖. การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ การนำเสนอให้เป็นที่น่าสนใจ นำเทคนิคการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาช่วย มีข้อเสนอเพียงแผ่นกระดาษ คำชี้แจงซึ่งไม่น่าสนใจเป็นได้เพียงนิทรรศการแห้ง

จากกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบและวิธีการ ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานการนิเทศภายในโรงเรียนควรเลือกใช้กิจกรรมตามความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลา สถานที่งบประมาณ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้งานการนิเทศภายในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๑๑. บทบาทของบุคลากรการนิเทศ

บุคลากรการนิเทศ หมายถึง ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบทบาทและภารกิจสำคัญ ดังนี้

๑. บทบาทในการส่งเสริมและจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองสามารถดำเนินงานตามนโยบายได้ถูกต้อง ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างสมบูรณ์
๒. บทบาทในการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพครูโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี ที่มีประสิทธิภาพนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับครูในโรงเรียน
๓. บทบาทในการจัดประชุมอบรม มีการจัดประชุมอบรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการประชุมปฏิบัติการ การสัมมนา อภิปรายกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมให้ครูมีโอกาสเข้ารับการอบรมในการพัฒนาวิชาชีพ นำ ทักษะความรู้มาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๔. บทบาทในการติดตามประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ครูพัฒนาศักยภาพได้ดีขึ้นการประเมินเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์
๕. บทบาทในการใช้กลุ่มโรงเรียน สมาคมวิชาชีพหรือเครือข่ายเป็นแนวทางเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ครูในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มหรือเครือข่ายช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมทางวิชาการ การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน ฯลฯ
๖. บทบาทในการสร้างครุต้นแบบในสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลในการพัฒนาและเป็นแบบอย่างแก่ครูทั่วไปได้

บทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ

๑. กำหนดนโยบายของการนิเทศภายในโรงเรียน เช่น ส่งเสริมให้ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นต้น
๒. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและเรื่องอื่น ๆ ที่ครูส่วนใหญ่มีความต้องการในการพัฒนา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศภายในโรงเรียน
๓. ปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ตามแผนการนิเทศของสถานศึกษา

๔. เปิดโอกาสให้คณะครู มีส่วนร่วมในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนและมีการประเมินตนเอง
๕. สรุปและเผยแพร่งานที่ประสบความสำเร็จ

บทบาทของผู้รับการนิเทศ

๑. ร่วมกิจกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการจัดทำแผนการนิเทศภายในโรงเรียน
๒. นำแนวทางที่ได้รับจากการนิเทศ ไปแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน
๓. เสนอปัญหาต่อผู้นิเทศ เมื่อพบปัญหาระหว่างการปฏิบัติงานเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไข
๔. ให้ความร่วมมือในการประเมินผลการนิเทศ

๑๒. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

เสถียร เทียงธรรม (๒๕๔๒:บทคัดย่อ) การนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ๑. การปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุดรธานี รวมทุกชั้นอยู่ในระดับมาก โดยโรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาแต่ละชั้นและรายข้อ พบว่าชั้นการสร้างขวัญและกำลังใจ ชั้นการวางแผนการนิเทศ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ชั้นการเตรียมการนิเทศ ชั้นการประเมินผล และชั้นดำเนินการนิเทศ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และชั้นการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานอยู่อันดับแรก ส่วนชั้นการสรุปรายงานผลการปฏิบัติงาน อยู่อันดับสุดท้าย

๒. ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและเป็นขั้นตอน ๓ ชั้น ไม่แตกต่างกัน แต่มีระดับการปฏิบัติงาน ๒ ชั้น แตกต่างกันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ คือ ชั้นการวางแผนการนิเทศและชั้นการเตรียมการนิเทศ โดยผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับการปฏิบัติงานมากกว่าผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

ศีกฤทธิ์ วงศ์อารีย์ (๒๕๔๔:บทคัดย่อ) การปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคายผลการวิจัยพบว่า ๑. ครูผู้ให้การนิเทศและครูผู้รับการนิเทศ โดยรวมและจำแนกตามสถานภาพและครูที่ปฏิบัติงานในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๔ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๑, ๒ และ ๓ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๑ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานด้านการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนาอยู่ในระดับมาก ๒. ผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนครูในเขตปฏิบัติการนิเทศต่างกัน เห็นว่ามีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๔ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานโดยภาพรวม ด้านการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา และด้านการติดตามประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขมากกว่าครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๒ และ ๓ และด้านการหาแนวทางเลือกเพื่อ

พัฒนามากกว่าครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ ๓ ๓. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและเขตปฏิบัติการนิเทศต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ ในภาพรวมและเป็นรายด้าน

จันทนา เข้มกลัดนาค (๒๕๕๔:๖๐-๖๑) ความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนศึกษาพัฒนา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่าความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนศึกษาพัฒนาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างสื่อและพัฒนาวิธีการนิเทศ ด้านสภาพปัจจุบัน ปัญหาด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศ และด้านการประเมินผล ส่วนการเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนจำแนกตามประสบการณ์การสอน พบว่ามีความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัญจนอง วงศ์บุปผา (๒๕๕๔:๗๓) การศึกษาความต้องการในการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านค่ายจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ๑. ความต้องการของครูผู้สอนในการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และจำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครูโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ๒. ความต้องการของครูผู้สอนในการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครูผู้สอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัทมา บุญเจริญ (๒๕๕๔:บทคัดย่อ) สภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนอนุบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีการนิเทศภายในโรงเรียนในด้านต่างๆครบทุกด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน ด้านการบริหารบุคลากร ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการพิเศษ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน และด้านการประเมินผลการสอน โดยมีปัญหาในการดำเนินงานนิเทศภายใน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ปัญหาที่มีจำนวนครูน้อยไม่สามารถส่งไปอบรม เพราะไม่มีผู้สอนแทนผู้ที่จะไปอบรม ไม่มีผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียนถึงวิธีการเขียนแผนการสอนที่ถูกต้อง ขาดงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการพิเศษ การประชาสัมพันธ์ด้านข่าวสารข้อมูลทางวิชาการไปยังชุมชนไม่ทั่วถึง และไม่มีทักษะในการวิเคราะห์ผลการประเมินอย่างถูกต้อง

มัญญพร บำเพ็ญเชาว์ (๒๕๕๔:๕๙) ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู จำแนกตามสถานภาพในตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุภารัตน์ จิรสุขศิริ (๒๕๔๔:บทคัดย่อ) การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ประชุมก่อนการสังเกตการณ์สอน โดยกำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตการณ์สอน โดยให้โอกาสและความเป็นอิสระในการกำหนดปัญหาการสอนด้วยตัวเอง กำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตการณ์สอนใช้เกณฑ์พื้นฐานของพฤติกรรมกำหนดเครื่องมือสังเกตการณ์สอน เป็นเครื่องมือที่ผู้นิเทศและครูผู้สอนยอมรับร่วมกันซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการและบันทึกได้โดยง่าย การสังเกตการณ์สอน ส่วนใหญ่สังเกตการณ์สอนเรื่องกิจกรรมการสอนของครู ขณะสังเกตการณ์สอนนั้น ครูนั่งในที่นั่งมองเห็นทั่วห้อง โดยไม่รบกวนการเรียนการสอน การวิเคราะห์ส่วนใหญ่วิเคราะห์ผลโดยการนำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน การพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงนั้นพิจารณาจากพฤติกรรมการสอนที่มีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การประชุมหลังการสังเกตการณ์สอนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอน โดยการพูดคุยและชื่นชมพฤติกรรมที่ดี การตัดสินใจเลือกยุทธวิธีนั้นให้อิสระกับครูผู้สอนในการเลือก

ศิริรัตน์ กังศิริกุล (๒๕๔๔:๑๐๖-๑๐๖) การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย พบว่า ๑. ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ๒. เปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย จำแนกตามสถานภาพ มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามประสบการณ์ มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามวุฒิการศึกษา มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$ ๓. ข้อเสนอแนะในการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ คณะกรรมการนิเทศควรมีความสามารถและเป็นที่ยอมรับของคณะครูในโรงเรียน ควรรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการนิเทศให้มีประสิทธิภาพ และควรมีการประชุมเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาในการนิเทศภายใน

เกชา กลิ่นเพ็ง (๒๕๔๕:๖๓-๖๔) การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านใหม่ไทรทอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอลำลูกกระถัง จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ๑. ผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านใหม่ไทรทอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอลำลูกกระถัง จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการวางแผนการนิเทศ ด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจงานนิเทศ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านการประเมินผลการนิเทศ และการรายงานผลตามลำดับ ๒. เปรียบเทียบผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านใหม่ไทรทอง จำแนกตามระดับชั้นในการสอน พบว่า ผลการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามระดับชั้นการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่าครูระดับชั้นก่อนประถมศึกษามีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการนิเทศภายในสูงกว่าครูระดับชั้นมัธยมศึกษา

มงคล สุภกรรม (๒๕๔๖:บทคัดย่อ) การนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนบ้านต๋อง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภูผลการวิจัยพบว่า หลังจากผลได้ดำเนินการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ๒ ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ครูที่เข้าร่วมศึกษาค้นคว้า มีความรู้ความเข้าใจ มีความมั่นใจ และให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานตามวิธีการและขั้นตอนของการสอนแบบโครงงาน ๕ ขั้นตอน และด้านที่สอง คือ ด้านความสามารถในการเรียนการสอนแบบโครงงาน ครูที่เข้าร่วมการศึกษา สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานได้อย่างมั่นใจตามวิธีการและขั้นตอนการสอนโครงงาน ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการเลือกหัวข้อโครงงาน ขั้นการวางแผนในการทำโครงงาน ขั้นการลงมือทำโครงงาน ขั้นการเขียนรายงานโครงงาน และขั้นการนำเสนอโครงงาน นักเรียนสามารถทำโครงงาน นักเรียนสามารถทำโครงงานได้ตามวิธีการและขั้นตอนของการทำโครงงาน โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ได้ทำโครงงานพระมหาชนก เรื่อง น้ำมันชูชีพ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ได้ทำโครงงานเรื่อง คำที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราตัวสะกด นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ได้ทำโครงงานเรื่อง ผจญภัยในมหาสมุทร ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและมีความสุข จากผลการศึกษาจะเห็นว่า การนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนและวิธีการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำมาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพเกิดผลดีต่อผู้เรียนและการศึกษาของชาติต่อไป

สมศักดิ์ จีเพ็ชร (๒๕๖๒:บทคัดย่อ) การนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงด้านกระบวนการสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงมีการปฏิบัติมากที่สุด โดยมีผลการปฏิบัติตามขั้นตอน คือการเตรียมการมีการปฏิบัติในระดับมาก การประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลการปฏิบัติมากที่สุด การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาที่มีการปฏิบัติมากที่สุด การให้คำชี้แนะและสร้างขวัญกำลังใจมากที่สุด การติดตามผลมีการปฏิบัติมากที่สุด ผู้นิเทศมีทักษะในการนิเทศมาก ผู้นิเทศมีเทคนิคการให้คำชี้แนะในระดับมากที่สุด ผู้นิเทศมีบทบาทในการให้การนิเทศมากที่สุด จากการสังเกตติดตาม ผลจากการนิเทศ ด้านปัจจัย ผู้รับการนิเทศมีการพัฒนาตนเองทั้งความรู้ ทักษะการสอน และบุคลิกภาพ มีแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนการสอน การดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการพัฒนาทักษะ และความรู้การอ่านการเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ ด้านการประเมินผลผู้เรียนมีการประเมินผลที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ด้านผลที่เกิดขึ้นผู้รับการนิเทศทุกคนได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พัฒนานวัตกรรม และมีรายงานการวิจัยในชั้นเรียน นักเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นในระดับมาก ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง นำความรู้ และปัญหามาร่วมกันวิเคราะห์ และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาได้ ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนจนบรรลุเป้าหมาย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่แล้วนักวิจัยได้ศึกษาสภาพและปัญหา ความต้องการ การดำเนินงาน ตลอดจนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน โดยศึกษาจากทัศนะของครูผู้สอน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น มี

การวางแผน วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา ติดตามประเมินผล และแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพ ครูมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

ส่วนที่ ๓

กระบวนการนิเทศภายใน

กระบวนการนิเทศการศึกษาในระดับสถานศึกษา คือ การนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญในการสนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน และครูได้ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนภายในชั้นเรียน ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเป็นกระบวนการประกันคุณภาพของโรงเรียนว่า โรงเรียนสามารถบริหารจัดการภายในโรงเรียนจนถึง เป้าหมายสุดท้าย นั่นคือคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานหลักสูตรและเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดกระบวนการการนิเทศภายในโดยอ้างอิงจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีของกระบวนการนิเทศภายในเป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

ขั้นที่ ๒ การวางแผนการนิเทศ

ขั้นที่ ๓ การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ

ขั้นที่ ๔ การปฏิบัติการนิเทศ

ขั้นที่ ๕ การประเมินผลและรายงานผล

แผนภาพ แสดงกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา

โดยขั้นตอนการนิเทศภายในมีรายละเอียดทั้ง ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ เป็นการกำหนดปัญหาและความต้องการใน
แก้ปัญหาหรือพัฒนา ดังนี้

- ๑.๑ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผนการดำเนินงาน
- ๑.๒ การแลกเปลี่ยนระดมความคิด วิเคราะห์เพื่อหาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการในการพัฒนาตามบริบทของหน่วยงาน
- ๑.๓ การจัดลำดับปัญหาและเลือกปัญหาที่เป็นความจำเป็นหรือต้องการในลำดับเร่งด่วนหรือลำดับที่เห็นว่าสำคัญที่สุด
- ๑.๔ การสร้างการรับรู้ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุม การสัมมนา เป็นต้น เพื่อสร้างวิสัยทัศน์หรือสร้างเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงาน

ขั้นที่ ๒ การวางแผนการนิเทศ เป็นการนำปัญหาและความต้องการ กำหนดรายละเอียดของกิจกรรมในการจัดทำแผนนิเทศ ดังนี้

- ๒.๑ กำหนดแนวทาง/วิธีการการพัฒนาที่หลากหลายตามปัญหาที่เกิดขึ้นตามความต้องการ และจำเป็นมีการใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูและการพัฒนา ผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- ๒.๒ เลือกแนวทาง/วิธีการในการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๓ วางแผนการดำเนินงานพัฒนา ดังนี้
 - ๑) การประชุมเตรียมการนิเทศ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน
 - ๒) สร้างคณะนิเทศ เป็นทีมงานในการนิเทศร่วมกัน
 - ๓) กำหนดประเด็นการนิเทศ เป็นการกำหนดเนื้อหาที่จะนิเทศ
 - ๔) กำหนดระยะเวลาในการนิเทศ โดยกำหนดระยะเวลาในการนิเทศที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาและการพัฒนา
 - ๕) กำหนดวิธีการนิเทศและกิจกรรมการนิเทศที่เหมาะสมตามสภาพปัญหาและความต้องการ เช่น การประชุมสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสังเกตชั้นเรียน การสาธิต การบันทึกวิดีโอ และการถ่ายภาพ การสัมภาษณ์ การโค้ช (Coaching) และระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) รวมไปถึงการใช้สื่อเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของครูผู้สอนและผู้เรียน เช่น การใช้คลิปวิดีโอ Clip Video การใช้สื่อออนไลน์ Google Meet, YouTube, Facebook เป็นต้น
- ๒.๔ จัดทำแผนนิเทศ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนการดำเนินการ กิจกรรมสำคัญ ปฏิทินการปฏิบัติงาน ทรัพยากรที่ต้องการ เครื่องมือนิเทศ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ขั้นที่ ๓ การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ สื่อและเครื่องมือนิเทศเป็นสิ่งที่ จะช่วยให้การนิเทศมี ประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นสิ่งที่ช่วยเก็บรายละเอียดที่ผู้รับการนิเทศไม่สามารถแสดงออกมาได้ และสามารถเก็บข้อมูลนำมาเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและสิ่งที่ทำให้มีความเข้าใจ ตรงกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยในขั้นนี้มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ

๓.๑ สร้างสื่อการนิเทศที่ทำให้การนิเทศบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น วิธีการนิเทศ ทักษะ การนิเทศ เทคนิคการนิเทศ หรือการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของ โรงเรียน

๓.๒ สร้างเครื่องมือการนิเทศเพื่อเก็บข้อมูลเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนา

๓.๓ ตรวจสอบ ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงานซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ ใช้ง่าย สามารถเก็บข้อมูลที่ตอบประเด็นปัญหาความต้องการ และเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ขั้นที่ ๔ การปฏิบัติการนิเทศ ดำเนินการนิเทศตามวิธีการการนิเทศและกิจกรรมการนิเทศที่กำหนด โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ

๔.๑ ประชุมเตรียมการก่อนการนิเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจของผู้นิเทศ ให้การนิเทศเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๒ นิเทศตามขั้นตอน ระยะเวลา และใช้เครื่องมือตามที่กำหนด

๔.๓ การสะท้อนผลการนิเทศ

๔.๔ ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานนั้น

ขั้นที่ ๕ การประเมินผลและรายงานผล โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ

๕.๑ ประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงาน เช่น การดำเนินงานของผู้รับการนิเทศเพื่อนำผล ไปปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน

๕.๒ ประเมินผลการนิเทศเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติการนิเทศตามระยะเวลาที่ต้องการในการนำผล ไปใช้ในการพัฒนา หรือในแต่ละปีการศึกษา

๕.๓ รายงานผลการนิเทศต่อผู้เกี่ยวข้อง

๕.๔ นำผลการนิเทศที่เป็นปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะไปพัฒนาการนิเทศในครั้งต่อไป หรือ ในปีการศึกษาต่อไป

สื่อเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ

๑. แบบประเมินหลักสูตรสถานศึกษาในระดับชั้นเรียน
๒. แบบนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
๓. แบบประเมินการส่งเอกสารธุรการในชั้นเรียน
๔. บันทึกหลังสอน

ส่วนที่ ๔

กิจกรรมการนิเทศภายในห้องเรียน

โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ได้กำหนดจุดเน้นการนิเทศและตัวชี้วัดการนิเทศภายในโรงเรียน และกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ดังต่อไปนี้

จุดเน้นการนิเทศและตัวชี้วัดการนิเทศภายในโรงเรียน แสดงดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ แสดงจุดเน้นการนิเทศและตัวชี้วัดการนิเทศภายในโรงเรียน

จุดเน้นการนิเทศ	ตัวชี้วัด
๑. การพัฒนาและใช้หลักสูตรสถานศึกษา	๑. ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ๒. ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาในปีการศึกษาหน้า ๓. ครูมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มสาระฯ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๖๑ (ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) บริบทของสถานศึกษา และท้องถิ่น ๔. ครูมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ๕. ครูนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ให้เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ๖. ครูมีการวางแผน/ออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ๗. ครูมีการกำหนดวิธีและประเมินผลผู้เรียนตรงตามหลักสูตร
๒. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๑. ครูมีการจัดทำหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๒. นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ๓. นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ๔. นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ๕. นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ระดับสูง สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ๖. นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑

จุดเน้นการนิเทศ	ตัวชี้วัด
	๗. นักเรียนมีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ ในการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัย ๘. ครูมีการบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ และนำผลไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียนหรือใช้ประกอบการวิจัย ในชั้นเรียน
๓. การยกระดับผลสัมฤทธิ์	๑. โรงเรียนและครูมีข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่างๆ เช่น O-NET ผลการประเมินระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา เป็นต้น ๒. ครูมีข้อมูลและใช้ข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนในการพัฒนาการเรียนรู้ ของผู้เรียน ๓. ครูมีการนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปวิเคราะห์ เพื่อหาจุดสนับสนุน หรือจุดพัฒนาให้นักเรียน ๔. ครูมีแผนงาน/โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ๕. ครูมีการรายงานผลการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ตามแผนงาน/โครงการ ๖. นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมาย ที่กำหนด
๔. การประกันคุณภาพ	๑. ครูมีวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียน ๒. ครูมีรายงานผลการปฏิบัติงานของครู (SAR) ที่เป็นปัจจุบัน ๓. ครูมีรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของตนเองที่เป็น ปัจจุบัน

กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๗ ตามกระบวนการนิเทศภายใน ๕ ขั้นตอน มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ แสดงกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ปีการศึกษา ๒๕๖๗

๑. การเยี่ยมชั้นเรียน

วัตถุประสงค์	วิธีการ/ขั้นตอนการนิเทศภายใน	ระยะเวลา	เครื่องมือ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการประเมินผล
๑. เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการของครู ๒. เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติงานแก่ครู ๓. เพื่อกระตุ้นให้ครูปรับปรุงห้องเรียนให้เหมาะสมต่อกิจกรรมการเรียนรู้	ขั้นที่ ๑ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ	ตลอดปีการศึกษา	๑. แบบสอบถาม ๒. แบบสำรวจ	ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศ	๑. สอบถามความพึงพอใจครู นักเรียน ๒. สังเกตการจัดบรรยากาศห้องเรียน

๒. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน

วัตถุประสงค์	วิธีการ/ขั้นตอนการนิเทศภายใน	ระยะเวลา	เครื่องมือ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการประเมินผล
๑. เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมากำหนดวิธีการนิเทศและกิจกรรมการนิเทศที่เหมาะสมตามสภาพและปรับปรุงพฤติกรรมการสอน ๒. เพื่อเสริมประสิทธิภาพการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของผู้บริหารนิเทศ ๓. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการร่วมมือในการทำงานเป้าหมาย	ขั้นที่ ๒ การวางแผนการนิเทศ ขั้นที่ ๓ การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ	ตลอดปีการศึกษา	๑. แบบนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๒. แบบสอบถาม	ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศ	๑. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและครูสอน ๒. สัมภาษณ์

๓. การนิเทศการเรียนการสอนของครู

วัตถุประสงค์	วิธีการ/ขั้นตอนการนิเทศภายใน	ระยะเวลา	เครื่องมือ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการประเมินผล
๑. เพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ๒. เพื่อนำผลการนิเทศมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ๓. เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพงานวิชาการและพัฒนาระบบการศึกษา	ขั้นที่ ๔ การปฏิบัติการนิเทศ ขั้นที่ ๕ การประเมินผลและรายงานผล	ตลอดปี การศึกษา	๑. แบบนิเทศการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศ	๑. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและผู้สอน ๒. สัมภาษณ์ ๓. ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ๔. ติดตามประเมินการทำงานของผู้สอน

๔. การนิเทศแผนการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์	วิธีการ/ขั้นตอนการนิเทศภายใน	ระยะเวลา	เครื่องมือ	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการประเมินผล
๑. เพื่อให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบัน ๒. เพื่อให้ครูพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย ๓. เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาหรือปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้เรียน	ขั้นที่ ๔ การปฏิบัติการนิเทศ ขั้นที่ ๕ การประเมินผลและรายงานผล	ตลอดปี การศึกษา	๑. แบบประเมินการส่งเอกสารวิชาการในชั้นเรียน	ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศ	๑. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและผู้สอน ๒. สัมภาษณ์ ๓. ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ๔. ติดตามประเมินการทำงานของผู้สอน

ตารางการนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ประจำปีการศึกษา ๑/๒๕๖๗

ที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้นิเทศ	หมายเหตุ
๑	๔-๗ มิถุนายน ๒๕๖๗	กลุ่มบริหารงานวิชาการประชุมเพื่อวางแผนในการดำเนินงานนิเทศภายในประจำปีการศึกษา ๑/๒๕๖๗		งานนิเทศภายใน กลุ่มบริหารงานวิชาการจัดทำตารางการนิเทศและดำเนินการจัดทำ
๒	๒๔ มิถุนายน - ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๗	นิเทศครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๑. ภาษาไทย ๒. การงานอาชีพ ๓. ภาษาต่างประเทศ ๔. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๑. ผู้อำนวยการ ๒. รองผู้อำนวยการ ๓. หัวหน้างานวิชาการ/รองหัวหน้างานวิชาการ ๔. หัวหน้ากลุ่มสาระ	คำ ส ั ง แ ต่ ง ต ั้ง ค ณ ะ ก ร ร ม ก า ร ด ำ เ น ย น ก า ร น i เ ท ศ ก าย ใน ป ระ จ ำ ก า ค ร e ย i น ที่ ๑ ป i ก a ร ส i ก s a
๓	๓-๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๗	นิเทศครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๑. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๒. คณิตศาสตร์ ๓. สุขศึกษาและพลศึกษา ๔. ศิลปะ ๕. งานแนะแนว	๑. ผู้อำนวยการ ๒. รองผู้อำนวยการ ๓. หัวหน้างานวิชาการ/รองหัวหน้างานวิชาการ ๔. หัวหน้ากลุ่มสาระ	๒๕๖๗
๔	๑๕-๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖	สรุปผลการประเมินและรายงานต่อผู้บริหาร	คณะกรรมการฝ่ายการประเมินผลงานนิเทศภายใน	ก ล ุ่ ม บ ริ ห า ร ก a น วิ ช า ก a ร แ จ ็ ง ผล ก a ร น i เ ท ศ ให้ ค ร u ท u ก ก n ได้ ท ร a บ เพื่อ ให้ ป รั บ ป ร u ง และ พ i ฒ น a ก a ร r e y i n ก a ร ส o n ให้ มี ป ระ ส i ท i ภ a พ ร a ย ก a n ต o ผู้ บ ริ ห า ร

หมายเหตุ ** กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม **

ตารางการนิเทศภายในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ประจำปีการศึกษา ๒/๒๕๖๖

ที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้นิเทศ	หมายเหตุ
๑	๒๕-๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗	กลุ่มบริหารงานวิชาการประชุมเพื่อ วางแผนในการดำเนินงานนิเทศ ภายในประจำปีการศึกษา ๑/๒๕๖๗		งานนิเทศภายใน กลุ่ม บริหารงานวิชาการ จัดทำตารางการนิเทศ และดำเนินการจัดทำ ค ำ ส ั ง แ ต่ ง ต ั้ง ค ณ ะ ก ร ร ม ก า ร ด ำ เ น อ ง น ิ เ ท ศ ภายใน ประจำปีภา ศ ที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๗
๒	๑๑-๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗	นิเทศครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๑. สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ๒. คณิตศาสตร์ ๓. สุขศึกษาและพลศึกษา ๔. ศิลปะ ๕. งานแนะแนว	๑. ผู้อำนวยการ ๒. รองผู้อำนวยการ ๓. หัวหน้างานวิชาการ/รอง หัวหน้างานวิชาการ ๔. หัวหน้ากลุ่มสาระ	
๓	๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗ - ๑๐ มกราคม ๒๕๖๘	นิเทศครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๑. ภาษาไทย ๒. การงานอาชีพ ๓. ภาษาต่างประเทศ ๔. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๑. ผู้อำนวยการ ๒. รองผู้อำนวยการ ๓. หัวหน้างานวิชาการ/รอง หัวหน้างานวิชาการ ๔. หัวหน้ากลุ่มสาระ	
๔	๑๓-๒๔ มกราคม ๒๕๖๘	สรุปผลการประเมินและรายงานต่อ ผู้บริหาร	คณ ะ ก ร ร ม ก า ร ฝ าย ก า ร พ ร ะ ม ิ น พ ล ก า น น ิ เ ท ศ ภายใน	ก ลุ่ ม บ ริ ห า ร ก าร ว ิ ช า ก า ร แ จ้ ง พ ล ก า ร น ิ เ ท ศ ให้ ค รุ ทู ก คน ได้ ท ร า บ เพื่ อ ให้ ป ร ิ บ ป รุ ง แ ล ง พ ั ด ม น าก ร ร ี ย น ก าร ส อ น ให้ มี พ ร ะ ส ท ิ ท ิ า พ ร าย ก า น ต อ ผู้ บ ริ ห า ร

หมายเหตุ ** กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม **

ภาคผนวก

- ตัวอย่างแบบนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ตัวอย่างแบบประเมินการสังเกตการสอนในชั้นเรียน

แบบนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้สอน.....กลุ่มสาระการเรียนรู้.....
วันที่..... เดือน..... พ. ศ..... คาบที่..... เวลา..... น.

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	5	4	3	2	1
ส่วนที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้					
1.1 แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน ถูกต้อง					
1.2 กิจกรรมเน้นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์					
1.3 วิธีการวัด ประเมินผล สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่ออกแบบไว้					
ส่วนที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
2.1 จัดกิจกรรมสอดคล้องกับตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้					
2.2 จัดกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้					
2.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง					
2.4 จัดกิจกรรมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะต่างๆ					
2.5 ใช้เทคนิคการตั้งคำถาม นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น					
2.6 ใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสม และตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน					
2.7 มีการเสริมแรงตลอดกิจกรรมการเรียนรู้					
2.8 สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
2.9 ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนระหว่างเรียนอย่างต่อเนื่อง					
ส่วนที่ 3 การใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนรู้					
3.1 สื่อ เทคโนโลยีสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้					
3.2 สื่อการสอนเหมาะสม กระตุ้นความสนใจ					
ส่วนที่ 4 การจัดบรรยากาศและการบริหารชั้นเรียน					
4.1 จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอน					
4.2 กระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ					
4.3 ครูให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาแก่ผู้เรียน					
4.4 ใช้เทคนิคที่หลากหลายและเหมาะสมในการควบคุมชั้นเรียน					
ส่วนที่ 5 การประเมินผล					
5.4 วิธีการประเมินผลเหมาะสม					
5.5 วิธีการประเมินผลตรงตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้					
รวมคะแนน					
รวมทั้งหมด					

ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

ลงชื่อ.....ผู้นิเทศ
(.....)

สรุปผลการประเมิน

() คะแนน 20 – 39 ระดับคุณภาพ ปรับปรุง

() คะแนน 40 – 59 ระดับคุณภาพ พอใช้

() คะแนน 60 – 79 ระดับคุณภาพ ดี

() คะแนน 80 – 100 ระดับคุณภาพ ดีมาก

แบบประเมินการส่งเอกสารธุรการในชั้นเรียน

ชื่อ-สกุล ผู้รับการประเมิน.....

กลุ่มสาระการเรียนรู้.....

วัน/เดือน/ปี (ที่ประเมิน).....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการนิเทศ		หมายเหตุ
		มี	ไม่มี	
1	แบบวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด			
2	แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องข้อสอบ O-net/GAT/PATหรือPISA ตาม ธรรมชาติของรายวิชา			
3	ปพ.5 ที่เป็นปัจจุบัน			
4	แบบวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล (CAR1) ปีการศึกษา			
5	แบบบันทึกการสอนซ่อมเสริม			
6	สมุดนิเทศรายบุคคล			
7	แบบบันทึกการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
8	แผนการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง			
9	แบบบันทึกการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)			
10	วิจัยในชั้นเรียน ปีการศึกษา			
11	ทะเบียนการใช้สื่อ/นวัตกรรมการเรียนการสอนรายบุคคล			
12	ทะเบียนสื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้			
13	บันทึกการประชุมกลุ่มสาระการเรียนรู้			

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....กรรมการประเมิน

(.....)